

*Contiene
Manuscrito de los
Cayones de Asturias*

JESÚS RODRÍGUEZ LÓPEZ

COSTUMBRES GALLEGAS

A MALLA

Poesía premiada en el Certamen literario de Lugo
el año de 1894

LUGO

IMP. DE "EL REGIONAL"
7-SAN MARCOS-7

1894

Arquivo : Arquivo Arago Pindal, compra

86 F. 16518

COSTUMBRES GALLEGAS

A MALLA

Poesía premiada en el Certámen literario de Lugo

el año de 1894.

LUGO

IMP. DE "EL REGIONAL,"
7-San Marcos-7

1894

R.16081

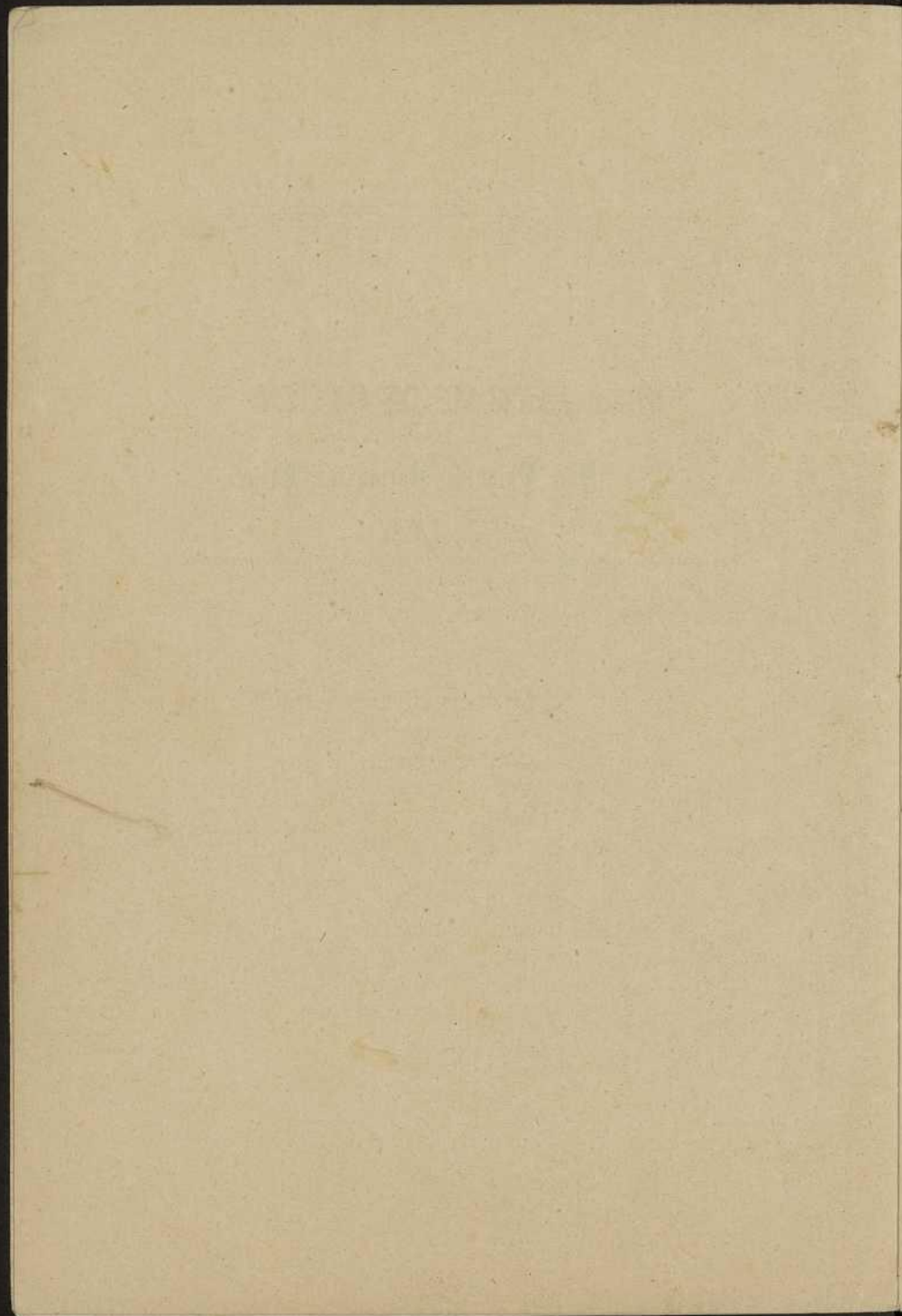

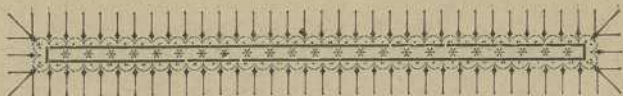
Al Ilmo. Sr.

Don Valentin Portabales Blanco

*en testimonio de la cordial amistad y veneración
que le profesa su querido discípulo*

Jesús Rodríguez López.

UNHA COSTUME DE GALICIA

A MALLA

I

O día en que sucederon
as cousas que vou contar
escomenzaban á malla
os da casa do tío Brais,
qu' é o labrador mais rico
que hay n' aldea do Vilar;
pois n' a eira que pegada
por un lado á casa está
loce tres palleiras d' erba
e catro medas de pân.

Era unha mañá d' Agosto
muy crara e limpa mañá,
e n' a porta do zoleiro
estaba Mingos do Val

amañando algunhos malles
que gardaran do outro brau.

Tiña xunto d' él un cesto
con tiras de correal,
qu' é de pelexo de cabra.

Tiña n' o cesto, ademais,
pra casulas é inzadoiros
coiro de cocho e de can,
unha subela, unha villa,
cravos de total-as cras,
un martelo, unhas tixeiras
muy enferruxadas xa
e, pr' abrandar mais os coiros,
un pouco lardo sin sal.

Nou tardou en ir chegando
pouco a pouco a moceda
sin malles, sendo de lonxe,
co- eles s' eran do lugar,
pois tiña moitos amigos
tod' a xente do tio Brais.
por ser sempre moy doída
pra calquer necesidade.

Como o sol fora subindo
y-escomezaba a quentar
por mor d' estendel-a aira
de cara á ela algús van.

Un home súbese á meda
e tira mollos ó chau,
que os outros van estendendo
en ringleiras por igoal,

hastra que cobren a aira,
y-asi que cuberta está
deixana quedar quencendo
mentras que van almorzar.

II

Xa n' a mesa pro almorzo botaran
as tazas de caldo,
e por frente das mesmas se foran
os homes sentando,
que a muller xa colleu por costume
comer n' o regazo.

Unha fonte de pau con cachucha
lacón e mais lardo,
foi correndo d' un n' outro, hastra iren
a carne tallando
e poñendoa n' o pan, que, en cortezos,
lles sirve de prato.

Desque acaban escollen os homes
os malles pesados,
escollendoos as nenas lixeiros
ou ben menos largos.
E dempois cara a eira camiñan,
xa rindo ou falando,
menos Mingos do Val, qu' ese queda

sentado n' o bango,
amañando n' os malles qu' estaban
roidos dos ratos,
pois non pode mallar que padece
fai tempo d' un frato.

III

Entr' as mozas que mallan n' a eira
non-hay de mais garbo,
que Carmela, rapaza garrida
de vintedous anos.
a morena d' ollíños mais negros,
de dentes mais brancos,
de beizos mais roxos,
de pelo mais largo,
e de corpo mais feito e xeitoso
que pisa no campo,
pol-o qué n' as romaxes a chaman
a fror de Seixalvo.

Destacaba tamen entr' os homes
qu' estaban mallando
un bô mozo, mais branco qu' os outros
y-aseñoritado.

El è un xastre qu' en toda a redonda
ten moito traballo,

e que din qu'ás meniñas engaña
por arte do diño.

Non hay outro que teña mais gracia
pra ter sempre contos
que veñan ó caso,
nin quen faga vestidos e cuellos,
xustillos e dengues
mais ribiritados.

Anda tras de Carmela de cote,
pro non lle fai caso,
pois hinchou outras novias que tivo
deixándoas o cabó.

E por eso lostréganll' os ollos
ó ver os encantos
pol-os qué se debece fai tempo
sin poder logralos.

IV

Hay costume entr' os mozos que mallan,
de veces en cando,
de votar unha folga, en que petan
mais forte n' o grao.

Uha vez en qu' a airada xa estaban
cuasque arrematando,

a Carmela ceibóusell' o pétego
e foi amañalo.

Tiña a moca do malle Carmela
collida d' un cabo,
pra poder pol o outro amañala
con menos traballo,
cando o xastre chegou engordino
a xunto d' entrambos,
e facendolle cóxegas a ela
con unhos fiaños
sacudía as orellas a moza
por moscas tomandoos.

—Está queda Carmela co-a moca.

Si te moves tanto
fas varear a correa, e non entra
nin dou co furado.»

Cando oiu o que Mingos decía
botouse a rir Marcos
y ela entonces erguendose apresa,
comprendendo o engaño,
d' un brinco colleuno
por baixo dos brazos,
e facendoll' a chombra, lixeira,
tumbouno debaixo
y-asinouno cos dentes n' a frente
facèndoll' un galo.

E dempoixas erguendose axiña
deixandoo burlado
foi pra aira, e collendo a coañeira
barreu os coños.

V

Xa se sabe que o pan que se malla
vay por estes pasos:
tenden, mallan, a airada revolven,
e volta á mallalo.

En despoixas espallan y-en feixes
a palla qu' é larga
van amontonando,
qu' ó palleiro algus homes a levan,
namentras qu' en tanto
outros xuntan a palla miuda
con malles y-angazos
y-os coños axuntan n' un verbo
con secos ramallos.

Como o sol y o maller tod' o día
dan moito cansaceo,
entre cada mallada descansan
á sombra deitados,
un pito facendo,
ou rindo, ou ruando.

VI

Ó xentar tod'os beben o viño
por un mesmo vaso,
y-a comida rematan con cuncas
de leite mazado.

Y-as rapazas que poden ós mozos
coller descuidados,
fan saltarlles o leite d'as cuncas
tirándolles drento
de pan us anacos;
diversión que dá sempre motivo
pra ditos e contos
que mais val calalos.

VII

Cando o sol pol a tarde se quere
pousar n'os colados;
cando o vento que s'ergue mainiño
refresca os seus rayos;

e se ven acaron do terreo
voar os paxaros,
en busca dos niños,
a noite ventando,
van facendo unha pila n' a eira
co grau que mallaron,
qu' aventan y-escriban
por mor de limpalo,
e lévano ò lombo
pr' as huchas, en sacos.

VIII

Entramentras os mozos co-as mozas
están rebincando
por ali, pol-a palla miuda,
cal si foran santos.

Anqu' ó xastre pasoull' a perrencha
de verse asinado
a Carmela meteuse entr' as mozas
qu' estaban cantando,
Y-unque deulle mais voltas que un zorro,
perdeu o traballo,
pois non puido atraer a Carmela
n' adiantar un palmo.

IX

Cada un foi largando pra casa
depois que cenaron,
non sin antes n'a porta d'a eira
cantar unhas copras
y-aturuxar largo,
qu' esto indica que salen as xentes
alegres de casa,
contentas d'o amo.

A Carmela marchouse con outra
tamen de Seixalvo,
y-a pouquiño votou detrás d'elas
o prove d'o Marcos
por mór de pillalas
apertando o paso.

Non tardou en coller á Carmela
con outro falando.

Era o herdeiro d'Abol. Non valia
siquera dous cartos
prò levabaa con moito agarimo
collida d'o brazo.

Vendo estonces qu' o tempo perdera
cos seus agasallos,
quixo ver s' o ganaba co-a outra;

per' os poucos pasos
atopouna en compañía d' un punto
que non era manco
y-acababa de vir do servicio
pois era soldado.

Aseguran qu' o xastre destonces
seguiu cavilando:

—«Non-a tendo de meu, os deseos
non se ven calados,
pra calmar á iluseon, novidades
van sempre buscando
e non quero expoñerme á estas crebas
ni-a mais xiringazos.»

Non tardou moito tempo este xastre
en verse casado
co-a pormeira muller que quixera
facía algus anos.

E pasou, que xa tiña seis fillos
moi espabilados,
cando foi a mallar a sua eira
á fror de Seixalvo,
que perdera a color y-a frescura,
perdera os encantos
y-astra o olor conque tanto atrouxera
ós mozos de rango.

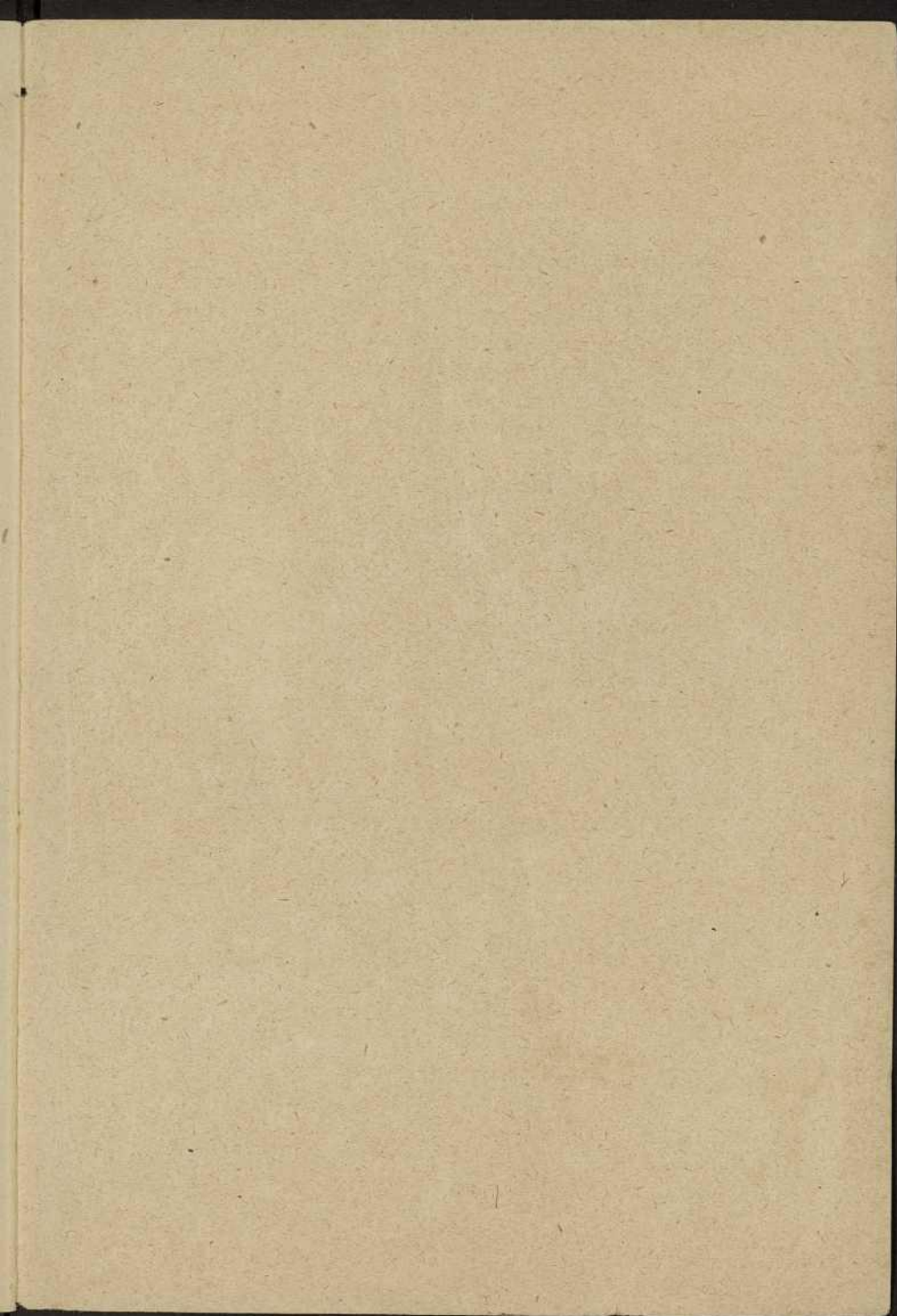
Pra casarse botara mais contas
que ten un rosario;
pero os novios que tivo non paran
que pasan de largo
y-os demais non acuden ó cebo

nin pode pescalos.
E vendo os meniños
qu' estaban criados
lembrouse con pena
d' os tempos d' antano,
e dixo—Xa vexo
que ben vay medrando
a tua cosecha.

E díxolle Marcos
—Traballo en bes propeos
e d' eles reparo.
Estas cousas do tempo e d' as xentes
á malla as comparo:
algús mallan e collen o fruto
que ven sazonado
y' outros mallan e mallan, e nada,
non collen un grao.

21 de Septiembre de 1894.

REAL ACADEMIA
GALEGA

F-16518